ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จของวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงนิเวศ: กรณีศึกษาวิสาหกิจชุมชนท่าช้าง OTOP เขาใหญ่ อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา

Factors Influencing the Success of Ecotourism Community Enterprises: A Case Study of Tha Chang OTOP Khao Yai Community Enterprise, Pak Chong District, Nakhon Ratchasima Province

วฤณนา วิเศษไพฑูรย์

คณะบริหารศาสตร์ มหาวิทยาลัยเฉลิมกาญจนา

Faculty of Administrative Science, Chalermkanchana University

E-mail: winna.wise@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1)ศึกษาระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยการจัดการที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จของวิสาหกิจชุมชนท่าช้างOTOP เขาใหญ่ อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา 2) เปรียบเทียบความคิดเห็นดังกล่าวจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล และ3)เสนอแนวทางสนับสนุนวิสาหกิจชุมชนให้เกิดความยั่งยืนเป็นการวิจัยแบบผสมผสานในรูปแบบกรณีศึกษา เครื่องมือหลักคือแบบสอบถามที่สร้างตามกรอบแนวคิดการจัดการ PODC และ 4M ร่วมกับการสนับสนุนจากภาครัฐและภาคีเครือข่าย ผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 120 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน t-test และ One-way ANOVA ผลการวิจัยพบว่า ความคิดเห็นต่อปัจจัยการจัดการโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 3.71) โดยด้านการนำหรือการอำนวยการมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{x}$ = 4.05) รองลงมาคือด้านคน ($\bar{x}$ = 3.90) และด้านการจัดการหรือวิธีการ ($\bar{x}$ = 3.88) ส่วนด้านเงินมีค่าเฉลี่ยต่ำสุดและอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}$ = 3.35) ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีเพศ ระดับการศึกษา รายได้เฉลี่ยต่อเดือน และตำแหน่ง/บทบาทต่างกัน มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ขณะที่อายุ อาชีพหลัก และระยะเวลาที่เป็นสมาชิกไม่ทำให้ความคิดเห็นแตกต่างกัน ข้อเสนอแนะสำคัญคือ ภาครัฐและภาคีเครือข่ายควรสนับสนุนเงินทุนหมุนเวียนอย่างต่อเนื่อง พัฒนาทักษะด้านการเงินและการตลาดออนไลน์ และส่งเสริมการถ่ายทอดภาวะผู้นำสู่สมาชิกรุ่นใหม่

คำสำคัญ : วิสาหกิจชุมชน, ท่องเที่ยวเชิงนิเวศ, ปัจจัยความสำเร็จ,ท่าช้าง OTOP เขาใหญ่

Abstract

This research aimed to 1) examine opinions on the management factors influencing the success of the Tha Chang OTOP Khao Yai Community Enterprise in Pak Chong District, Nakhon Ratchasima Province; 2) compare these opinions across respondents' personal characteristics; and 3) propose guidelines for supporting the enterprise's sustainability. A mixed-methods case study design was employed. The main instrument was a questionnaire developed from the PODC and 4M management frameworks together with government and network support. Data from 120 respondents were analyzed using frequency, percentage, mean, standard deviation, t-test, and one-way ANOVA. The findings showed that opinions on management factors were at a high level overall ($\bar{x}$ = 3.71). Leading/directing received the highest mean score ($\bar{x}$ = 4.05), followed by people ($\bar{x}$ = 3.90) and management/method ($\bar{x}$ = 3.88), whereas money received the lowest score and was at a moderate level ($\bar{x}$ = 3.35). Respondents differing in gender, educational level, monthly income, and position or role held significantly different opinions at the .05 level, while age, main occupation, and length of membership did not make a difference. The study recommends that government agencies and networks provide continuous revolving funds, strengthen financial and online-marketing skills, and promote the transfer of leadership to younger members.

Keywords: community enterprise, ecotourism, success factors, Tha Chang OTOP Khao Yai

บทนำ

แนวคิด “หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์” (One Village, One Product) กำเนิดขึ้นที่เมืองโออิตะ ประเทศญี่ปุ่น เพื่อสร้างความเจริญและยกระดับคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน ด้วยการพัฒนาสินค้าและบริการที่มีอัตลักษณ์และสอดคล้องกับท้องถิ่น โดยมีหลักการสำคัญ 3 ประการ ได้แก่ ภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่สากล (Local Yet Global) การพึ่งตนเองและคิดอย่างสร้างสรรค์ (Self-Reliance and Creativity) และการสร้างทรัพยากรมนุษย์ (Human Resource Development) สำหรับประเทศไทย ผลิตภัณฑ์ OTOP ครอบคลุมทั้งสินค้าและบริการ ซึ่งส่วนใหญ่สะท้อนภูมิปัญญาชาวบ้านหรือวัตถุดิบในชุมชน เช่น ผ้าไหมในจังหวัดนครราชสีมา และไก่ย่างไม้มะดันของจังหวัดศรีสะเกษ พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. 2548 มุ่งส่งเสริมให้ชุมชนสามารถบริหารจัดการทรัพยากร ภูมิปัญญา และทุนทางสังคมของตนเองเพื่อสร้างรายได้และพึ่งตนเองได้ (พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. 2548, 2548) อย่างไรก็ตาม วิสาหกิจชุมชนจำนวนมากยังขาดความต่อเนื่องในการดำเนินงาน อันเนื่องมาจากปัญหาด้านรูปแบบการบริหารจัดการ การเงิน การตลาด และความเข้มแข็งของการรวมกลุ่มวิสาหกิจชุมชนท่าช้าง OTOP เขาใหญ่ ตั้งอยู่ที่บ้านท่าช้าง ตำบลหมูสี อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งอยู่ติดอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ (มรดกโลกทางธรรมชาติ) จุดขายสำคัญคือ “น้ำผุดธรรมชาติบ้านท่าช้าง” ซึ่งเป็นต้นน้ำสายหนึ่งของลำตะคอง กิจกรรมหลัก ได้แก่ การพายเรือคายัคชมธรรมชาติในลำตะคองและบริเวณบ่อน้ำผุด ควบคู่กับผลิตภัณฑ์ชุมชน เช่น มะม่วงแก้วแช่อิ่ม น้ำพริกตาแดงปลาย่าง และผ้าลาย “ท่าช้าง Softpower” ปัจจุบันวิสาหกิจชุมชนแห่งนี้อยู่ระหว่างเข้าสู่การคัดสรรสุดยอด OTOP ปี 2569 และเป็น 1 ใน 30 ชุมชนท่องเที่ยวยั่งยืนของไทยที่ได้รับรางวัล “Thailand Good Travel” จากกรมการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาวิสาหกิจชุมชนเป็นองค์กรที่สมาชิกในชุมชนร่วมกันก่อตั้ง ดำเนินงาน และบริหาร เพื่อสร้างประโยชน์ทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม (Thetlek et al., 2024) มีลักษณะเด่นคือการเป็นเจ้าของโดยคนในชุมชน การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นผสานกับภูมิปัญญาสากล และการทำงานเป็นเครือข่าย (Mettathamrong et al., 2023) เป้าหมายขององค์กรประเภทนี้ครอบคลุมทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองไปพร้อมกัน (Bauwens et al., 2022) และทำหน้าที่เป็นกลไกสร้างงาน สร้างรายได้ และลดการอพยพแรงงานสู่เขตเมือง (Phiphoppornphong et al., 2025)

ในเชิงการจัดการ ความสำเร็จของวิสาหกิจชุมชนสัมพันธ์กับการบริหารทรัพยากรตามหลัก 4M ได้แก่ คน (Man) เงิน (Money) วัสดุ/เครื่องจักร (Materials/Machine) และการจัดการ (Management/Method) ควบคู่กับการวางแผนธุรกิจ การควบคุมต้นทุน การมีส่วนร่วมของชุมชน

การสร้างเครือข่าย และการสนับสนุนจากภาครัฐและเอกชน (ไพจิตร เ., 2025) งานวิจัยของลลิดา จูมโสดา (2566) ซึ่งศึกษาวิสาหกิจชุมชนในอำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี พบว่าผู้ประกอบการให้ความสำคัญกับกลยุทธ์การจัดการในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.15) โดยมีจุดแข็งที่การควบคุมคุณภาพสินค้าและผู้นำที่ประสานงานได้ดี แต่ด้านการตลาดและการขายมีคะแนนต่ำสุด ($\bar{x}$ = 3.90) และยังพบจุดอ่อนด้านการจัดทำบัญชีอย่างโปร่งใส ส่วนชนนิกานต์ อินทรเผือก และคณะ (2564) พบว่าองค์ประกอบการจัดการวิสาหกิจชุมชนโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.34) และภาวะผู้นำของผู้บริหารเป็นองค์ประกอบหนึ่งของรูปแบบการจัดการเพื่อการเติบโตอย่างยั่งยืน

ในด้านความยั่งยืน แนวคิดผลลัพธ์สามด้าน (Triple Bottom Line: TBL) เสนอให้พิจารณาความยั่งยืนขององค์กรจากมิติเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมไปพร้อมกัน (จองเกอร์, 2023) ซึ่งสอดคล้องกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่เน้นความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกันที่ดี และมีผู้นำมาประยุกต์ใช้ในการจัดการวิสาหกิจชุมชนเพื่อความยั่งยืน (Mettathamrong et al., 2023)

จากประเด็นข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จของวิสาหกิจชุมชนท่าช้าง OTOP เขาใหญ่ โดยพิจารณาปัจจัยการจัดการและการสนับสนุนจากภาครัฐและภาคีเครือข่าย เพื่อให้ได้ข้อค้นพบที่ใช้เป็นแนวทางพัฒนาวิสาหกิจชุมชนแห่งนี้ให้เกิดความยั่งยืน และเป็นบทเรียนสำหรับวิสาหกิจชุมชนอื่นที่มีบริบทใกล้เคียงกัน

วัตถุประสงค์

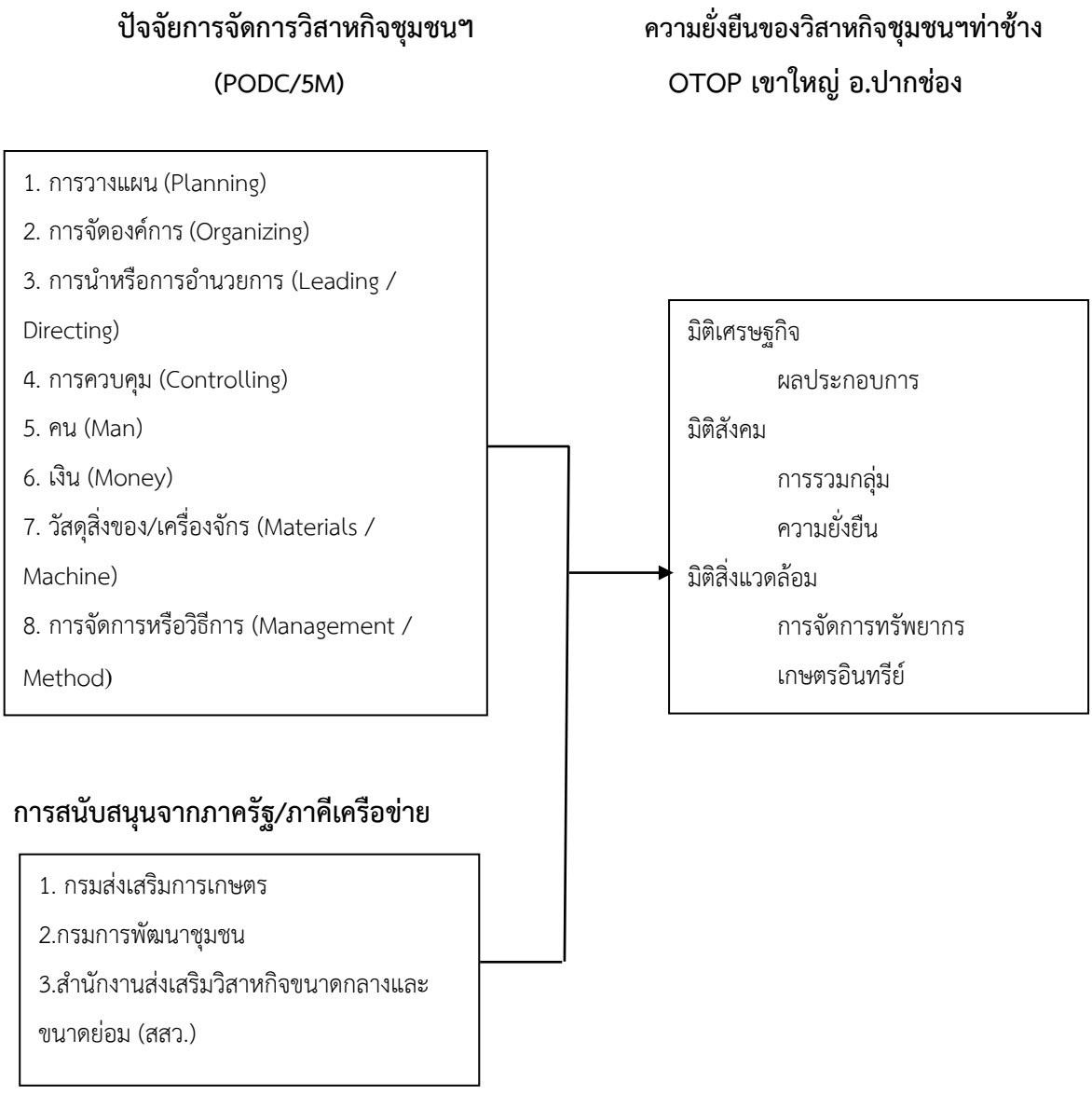
1. เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยการจัดการที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จของวิสาหกิจชุมชนท่าช้าง OTOP เขาใหญ่
2. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยการจัดการดังกล่าว จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม
3. เพื่อเสนอแนวทางสนับสนุนวิสาหกิจชุมชนท่าช้าง OTOP เขาใหญ่ให้เกิดความยั่งยืนในระยะยาว

สมมติฐาน

1. เพื่อศึกษาสภาพการดำเนินงานและการจัดการของวิสาหกิจชุมชนท่าช้าง OTOP เขาใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา ในมิติเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จวิสาหกิจชุมชนท่าช้าง OTOP เขาใหญ่
3. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งเสริมและปัจจัยที่เป็นปัญหา/อุปสรรค ของวิสาหกิจชุมชนท่าช้าง OTOP เขาใหญ่

4. เพื่อเสนอแนวทางการจัดการวิสาหกิจชุมชนท่าช้าง OTOP เขาใหญ่ให้เกิดความยั่งยืนในระยะยาว

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

รูปแบบการวิจัยและพื้นที่ศึกษา การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสานระหว่างเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพในรูปแบบกรณีศึกษา (Case Study Research) เนื่องจากความสำเร็จของวิสาหกิจชุมชนเกี่ยวข้องกับหลายปัจจัย ทั้งการบริหารจัดการ ความสัมพันธ์ของสมาชิก และภูมิปัญญาท้องถิ่น จึงจำเป็นต้องใช้ทั้งการทดสอบทางสถิติและการวิเคราะห์เชิงคุณภาพ พื้นที่ศึกษาคือ วิสาหกิจชุมชนท่าช้าง OTOP เขาใหญ่ หมู่ 16 ตำบลหมูสี อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา เก็บข้อมูลระหว่างเดือนกันยายนถึงเดือนตุลาคม พ.ศ. 2569 บทความนี้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณจากแบบสอบถามเป็นหลักผู้ให้ข้อมูลผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 120 คน ประกอบด้วย คณะกรรมการ/ผู้บริหารกลุ่ม สมาชิกทั่วไป และผู้เกี่ยวข้องอื่น ๆ ส่วนการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญแบบเจาะจง (Purposive Sampling) 4 กลุ่ม รวม 20 คน ได้แก่ ผู้ก่อตั้งวิสาหกิจชุมชน 1 คน คณะกรรมการกลุ่ม 4 คน สมาชิกกลุ่ม 10 คน และภาคีเครือข่าย 5 คน

เครื่องมือและการตรวจสอบคุณภาพ

เครื่องมือวิจัยประกอบด้วยแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ โดยแบบสอบถามแบ่งเป็น 3 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบ ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยการจัดการ 9 ด้าน (PODC 4 ด้าน 4M 4 ด้าน และการสนับสนุนจากภาครัฐ/ภาคีเครือข่าย) ซึ่งเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ และตอนที่ 3 คำถามปลายเปิดเพื่อรับข้อเสนอแนะ แปลความหมายค่าเฉลี่ยดังนี้ 4.21–5.00 หมายถึง มากที่สุด 3.41–4.20 หมายถึง มาก 2.61–3.40 หมายถึง ปานกลาง 1.81–2.60 หมายถึง น้อย และ 1.00–1.80 หมายถึง น้อยที่สุด
ผู้วิจัยสร้างเครื่องมือจากกรอบแนวคิดการวิจัย ให้ผู้เชี่ยวชาญ 2 ท่านตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาด้วยดัชนีความสอดคล้อง (IOC) และคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป จากนั้นทดลองใช้กับผู้ให้ข้อมูลที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างจริง และตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลด้วยเทคนิคสามเส้าทั้งด้านวิธีการเก็บข้อมูลและแหล่งข้อมูล

การเก็บรวบรวมและการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยประสานงานกับผู้นำกลุ่ม ชี้แจงวัตถุประสงค์ และขอความยินยอมในการเก็บข้อมูล (Informed Consent) ก่อนเก็บแบบสอบถาม สัมภาษณ์เชิงลึกโดยบันทึกเสียงภายหลังได้รับความยินยอม ลงพื้นที่สังเกตกิจกรรม เช่น การแปรรูปผลิตภัณฑ์และการพายเรือคายัค และรวบรวมเอกสารที่เกี่ยวข้อง การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณใช้ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน t-test

สำหรับตัวแปรที่มี 2 กลุ่ม และ One-way ANOVA สำหรับตัวแปรที่มีมากกว่า 2 กลุ่ม ที่ระดับนัยสำคัญ .05 ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพวิเคราะห์ด้วยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหาและเชิงประเด็น จริยธรรมการวิจัยผู้วิจัยชี้แจงวัตถุประสงค์แก่ผู้ให้ข้อมูลก่อนเก็บข้อมูลทุกครั้ง ขอความยินยอม รักษาความลับและไม่เปิดเผยชื่อผู้ให้ข้อมูลในการนำเสนอผล และให้สิทธิ์ผู้ให้ข้อมูลถอนตัวได้ทุกเมื่อโดยไม่มีผลกระทบใด ๆ

1. ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคล

ผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 120 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (ร้อยละ 61.7) อายุ 31–40 ปี มากที่สุด (ร้อยละ 30.0) การศึกษาระดับมัธยมศึกษา/ปวช. (ร้อยละ 33.3) ประกอบอาชีพเกษตรกรรม (ร้อยละ 38.3) มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 5,000–10,000 บาท (ร้อยละ 35.0) เป็นสมาชิกมาแล้ว 1–3 ปี (ร้อยละ 36.7) และเป็นสมาชิกทั่วไป (ร้อยละ 73.3)

2. ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยการจัดการ

ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยการจัดการที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จของวิสาหกิจชุมชนท่าช้าง OTOP เขาใหญ่ ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นต่อปัจจัยการจัดการโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 3.71) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านการนำหรือการอำนวยการมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{x}$ = 4.05) รองลงมาคือด้านคน ($\bar{x}$ = 3.90) และด้านการจัดการหรือวิธีการ ($\bar{x}$ = 3.88) ส่วนด้านเงินมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ($\bar{x}$ = 3.35) และเป็นด้านเดียวที่อยู่ในระดับปานกลาง

3. ผลการทดสอบสมมติฐาน

ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อปัจจัยการจัดการโดยภาพรวม จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีเพศ ระดับการศึกษา รายได้เฉลี่ยต่อเดือน และตำแหน่ง/บทบาทต่างกัน มีความคิดเห็นต่อปัจจัยการจัดการโดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนผู้ที่มีอายุ อาชีพหลัก และระยะเวลาที่เป็นสมาชิกต่างกัน มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน จึงยอมรับสมมติฐานบางส่วน

4. ข้อเสนอแนะจากผู้ตอบแบบสอบถาม

1) ต้องการให้หน่วยงานภาครัฐสนับสนุนเงินทุนหมุนเวียนอย่างต่อเนื่องและทั่วถึงมากขึ้น

2) ต้องการให้มีการอบรมพัฒนาทักษะด้านการตลาดออนไลน์แก่สมาชิก

3) ควรปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวกและเส้นทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวให้สะดวกยิ่งขึ้น

ผลการวิจัย

พบว่า ปัจจัยด้านการนำหรือการอำนวยการมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ซึ่งอาจเป็นเพราะผู้นำและคณะกรรมการของวิสาหกิจชุมชนท่าช้าง OTOP เขาใหญ่มีบทบาทสำคัญในการสร้างแรงจูงใจ สื่อสารนโยบาย และตัดสินใจแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าได้อย่างเหมาะสม ผลดังกล่าวสอดคล้องกับลลิดา จูมโสดา (2566) ที่พบว่าผู้นำที่ประสานงานได้ดีเป็นจุดแข็งของวิสาหกิจชุมชน และสอดคล้องกับชนนิกานต์ อินทรเผือก และคณะ (2564) ที่ระบุว่าภาวะผู้นำของผู้บริหารเป็นองค์ประกอบหนึ่งของรูปแบบการจัดการเพื่อการเติบโตอย่างยั่งยืน อีกทั้งสอดคล้องกับแนวคิดกระบวนการจัดการที่ถือว่าการนำเป็นปัจจัยสำคัญของความสำเร็จขององค์กรชุมชนขนาดเล็ก

ปัจจัยด้านเงินมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดและอยู่ในระดับปานกลาง สะท้อนว่าวิสาหกิจชุมชนยังมีข้อจำกัดด้านเงินทุนหมุนเวียนและแหล่งทุนสนับสนุน ซึ่งสอดคล้องกับข้อเสนอแนะปลายเปิดของผู้ตอบแบบสอบถามที่ต้องการเงินทุนหมุนเวียนอย่างต่อเนื่อง และสอดคล้องกับลลิดา จูมโสดา (2566) ที่พบว่าการจัดทำบัญชีอย่างโปร่งใสเป็นประเด็นที่ควรพัฒนา นอกจากนี้ ด้านการสนับสนุนจากภาครัฐและภาคีเครือข่ายมีค่าเฉลี่ยค่อนข้างต่ำ ($\bar{x}$ = 3.42) ทั้งที่ไพจิตร เ. (2025) ชี้ว่าการสนับสนุนจากภาครัฐและเอกชนเป็นองค์ประกอบสำคัญของการบริหารวิสาหกิจชุมชนสู่ความสำเร็จ จึงควรเพิ่มบทบาทของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้ชัดเจนยิ่งขึ้น

สำหรับผลการทดสอบสมมติฐานที่พบว่า เพศ ระดับการศึกษา รายได้ และตำแหน่ง/บทบาทที่แตกต่างกันทำให้ความคิดเห็นแตกต่างกัน อาจอธิบายได้ว่า สมาชิกที่เป็นคณะกรรมการหรือผู้บริหารกลุ่มมักมีข้อมูลและมุมมองเชิงการบริหารจัดการลึกซึ้งกว่าสมาชิกทั่วไป จึงประเมินปัจจัยด้านต่าง ๆ แตกต่างกัน ทั้งนี้ การวิจัยครั้งนี้ยังไม่ได้เปรียบเทียบรายคู่ จึงยังไม่อาจระบุได้ว่ากลุ่มใดมีความคิดเห็นสูงหรือต่ำกว่ากัน

อภิปรายผล

ความคิดเห็นต่อปัจจัยการจัดการโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 3.71) สอดคล้องกับลลิดา จูมโสดา (2566) และชนนิกานต์ อินทรเผือก และคณะ (2564) แต่มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่า อาจเพราะกลุ่มดำเนินงานทั้งการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและผลิตภัณฑ์ชุมชนควบคู่กัน จึงบริหารจัดการซับซ้อนกว่า ด้านการนำหรือการอำนวยการมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{x}$ = 4.05) เนื่องจากผู้นำและคณะกรรมการมีบทบาทในการสร้างแรงจูงใจ สื่อสาร และแก้ปัญหาได้ดี สอดคล้องกับงานวิจัยทั้งสองเรื่องข้างต้น รองลงมาคือด้านคนและด้านการจัดการหรือวิธีการ ซึ่งสะท้อนการมีส่วนร่วมของสมาชิก สอดคล้องกับไพจิตร เ. (2025) และ Thetlek et al. (2024) ส่วนด้านเงินมีค่าเฉลี่ยต่ำสุดและอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}$ =

3.35) และด้านการสนับสนุนจากภาครัฐและภาคีเครือข่ายค่อนข้างต่ำ ($\bar{x}$ = 3.42) สะท้อนข้อจำกัดด้านเงินทุนหมุนเวียนและบทบาทของหน่วยงานภายนอก

ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า เพศ ระดับการศึกษา รายได้ และตำแหน่ง/บทบาทที่ต่างกันทำให้ความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 อาจเพราะคณะกรรมการมีมุมมองเชิงบริหารลึกซึ้งกว่าสมาชิกทั่วไป ขณะที่อายุ อาชีพ และระยะเวลาการเป็นสมาชิกไม่ทำให้ความคิดเห็นแตกต่างกัน เนื่องจากสมาชิกอยู่ในชุมชนเดียวกันและรับรู้การดำเนินงานใกล้เคียงกัน ทั้งนี้ยังไม่ได้เปรียบเทียบรายคู่ ในด้านความยั่งยืน การเสริมความมั่นคงทางการเงินและการถ่ายทอดภาวะผู้นำสู่สมาชิกรุ่นใหม่เป็นการสร้างภูมิคุ้มกันตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (Mettathamrong et al., 2023) และสอดคล้องกับแนวคิด Triple Bottom Line (จองเกอร์, 2023)

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1) หน่วยงานภาครัฐและภาคีเครือข่ายควรสนับสนุนเงินทุนหมุนเวียนและช่องทางการเข้าถึงสินเชื่อดอกเบี้ยต่ำแก่วิสาหกิจชุมชนอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากปัจจัยด้านเงินมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด

2) ควรจัดอบรมเสริมสร้างศักยภาพด้านการบริหารจัดการทางการเงินและการตลาดออนไลน์แก่คณะกรรมการและสมาชิก

3) ควรส่งเสริมการถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านภาวะผู้นำจากคณะกรรมการชุดปัจจุบันไปสู่สมาชิกรุ่นใหม่เพื่อความยั่งยืนในการบริหารจัดการกลุ่มในระยะยาว

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรเพิ่มตัวแปรตาม เช่น ความยั่งยืนของวิสาหกิจชุมชนในมิติเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม เพื่อวิเคราะห์อิทธิพลของปัจจัยการจัดการที่มีต่อความยั่งยืนโดยตรงด้วยสถิติการถดถอย (Regression Analysis)

2) ควรขยายกลุ่มตัวอย่างไปยังวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงนิเวศแห่งอื่นในจังหวัดนครราชสีมา เพื่อเปรียบเทียบผลและเพิ่มความสามารถในการอ้างอิงผลการวิจัย

3) ควรใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ เช่น การสัมภาษณ์เชิงลึก ร่วมกับแบบสอบถาม เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับปัญหาและแนวทางการพัฒนาที่ชัดเจนยิ่งขึ้น

4) ควรวิเคราะห์เปรียบเทียบรายคู่ (Post-hoc) ในตัวแปรที่พบความแตกต่าง เพื่อระบุกลุ่มที่มีความคิดเห็นแตกต่างกัน

เอกสารอ้างอิง

จองเกอร์, อเล็กซานดรา. (2023). Triple bottom line (TBL). IBM. สืบค้นจาก https://www.ibm.com/topics/triple-bottom-line

ชนนิกานต์ อินทรเผือก, ประเพศ ไกรจันทร์ และทวีศักดิ์ รูปสิงห์.(2564). รูปแบบการจัดการวิสาหกิจชุมชนเพื่อการเติบโตอย่างยั่งยืน. [ระบุชื่อวารสาร ปีที่ ฉบับที่ หน้า]

ไพจิตร เ. (2025). การบริหารวิสาหกิจชุมชนสู่ความสำเร็จ. วารสารเกษตร มสธ., 7(1), 22–31.

พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. 2548. (2548). [ระบุเล่ม ตอน และวันที่ในราชกิจจานุเบกษา]

ลลิดา จูมโสดา. (2566). การบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน กรณีศึกษา: วิสาหกิจชุมชน อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร.

Bauwens, T., et al. (2022). Conceptualising institutional complexity in the upscaling of community enterprises: Lessons from renewable energy and carsharing. Environmental Innovation and Societal Transitions, 42, 138–151. doi:10.1016/j.eist.2021.12.007

Mettathamrong, J., et al. (2023). Approach to applying sufficiency economy philosophy in community enterprise management towards sustainability. Sustainability, 15(6), 5338. doi:10.3390/su15065338

Phiphoppornphong, P., et al. (2025). Success in sustainable community enterprise operations in Pathum Thani Province, Thailand. Asia Social Issues, 18(6), e277462. doi:10.48048/asi.2025.277462

Thetlek, R., et al. (2024). Innovation management and impact on social economy: A perspective of community enterprise in a developing country. Journal of Governance and Regulation, 13(1, special issue), 264. doi:10.22495/jgrv13i1siart1